

UDK 811.163.42'367.625.41

811.111'367.625.41

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćen za tisak 11. 6. 2025.

<https://doi.org/10.29162/jez.2025.1>

Irena Zovko Dinković

Iva Nazalević Čučević

Filozofski fakultet

Sveučilište u Zagrebu

Sintaktički i značenjski status konstrukcija s infinitivom u hrvatskome i engleskome jeziku¹

Rad donosi rezultate usporedbe infinitivnih konstrukcija u hrvatskome i engleskome jeziku, pri čemu se kao polazna referentna djela uzimaju gramatike Silića i Pranjkovića (2005) i Belaja i Tanackovića Faletara (2020) za hrvatski te Greenbaum i dr. (1999) i Bibera i dr. (2003) za engleski jezik. Predmetnome problemu u radu se pristupa sustavno te se propituju sintaktički i značenjski kriteriji razlikovanja infinitiva u službi predikata nefinitne surečenice (klauze) s jedne strane i rečeničnoga člana s druge strane (npr. leksički dio složenoga glagolskoga predikata, subjekt) (usp. i Zovko Dinković i Nazalević Čučević 2024). Pritom se razmatraju i neki tipovi infinitivnih surečenica koji do sada u hrvatskome nisu izrijeком spominjani. Riječ je o predikatnim, atributnim i apozicijskim surečenicama. Kada je riječ o određivanju sintaktičko-semantičkoga statusa surečenice, vodimo se funkcionalnim kriterijem. Hrvatskim primjerima supostavljamo engleske kako bismo uputili na sličnosti i razlike u pristupu sintaktičkom i značenjskom statusu konstrukcija s infinitivom. Rad donosi prijedlog razrađenijeg rasporeda glagola duž kontinuuma sintaktičkih službi infinitivnih konstrukcija koje se uz te glagole nalaze temeljem značenjskih kriterija. Kako i navedeni autori napominju da njihov pregled nije potpun, svojom analizom pokušavamo ukazati na mjesta koja bi mogla biti poboljšana te time doprinijeti cjelovitosti opisa infinitiva u hrvatskome.

Ključne riječi: infinitiv, predikat, dopunske surečenice, hrvatski, engleski

¹ Rad je izrađen u okviru projekta *Semantičko-sintaktička klasifikacija glagola u hrvatskom jeziku – SEMTACTIC* (IP-2022-10-8074), koji u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost.

1. Konstrukcije s infinitivom

Za razliku od gramatika engleskoga jezika, u kojima je postojanje infinitivnih surečenica općeprihvaćeno i neosporno (npr. Huddleston i Pullum 2002, Biber i dr. 2003), hrvatske gramatike, uglavnom pod utjecajem tradicijskih pristupa i danas napuštenih postavki rane generativne gramatike, (su)rečenicom smatraju samo one konstrukcije u kojima je predikat finitni glagolski oblik, dakle onaj koji nosi oznaku lica, broja, vremena i načina. Budući da infinitiv te kategorije nema, odriče mu se status rečenice i on se uglavnom promatra kao predikatna dopuna nastala tzv. preoblikom infinitivizacije (npr. Katičić 2002: 495, Barić i dr. 2005: 575).²

Naime, pri određivanju sintaktičkog i značenjskog statusa konstrukcija s infinitivom problematično je utvrđivanje kriterija na temelju kojih bi se taj nefinitni oblik odredio kao predikat nefinitnih surečenica ili pak kao predikatna dopuna, odnosno dio složenoga glagolskog predikata, koji nosi leksičko značenje.³ Silić i Pranjković (2005: 197) infinitive smatraju hibridnim oblikom glagola i imenice, koji od glagola, kao i svi nelični oblici, ima unutarnje glagolske kategorije – kategoriju vida i prijelaznosti – te dolazi u službi dopune uz modalne glagole u užem, npr. *Trebamo pričekati*, i širem smislu, npr. *Namjeravam kupiti kućicu*, kao i uz fazne glagole, npr. *Nastavite čitati*. Također se može pojaviti uz imenske riječi i konstrukcije, npr. *Naše je pitati*, dok u rečenicama tipa *Trčati je zdravo* ima službu subjekta (v. potpoglavlje 2.2.).

Belaj i Tanacković Faletar (2020: 376) kao temeljni kriterij određivanja sintaktičko-semantičkoga statusa infinitiva uzimaju konceptualnu (ne)odvojivost radnji kodiranih finitnim, odnosno nefinitnim oblikom, kao i razinu značenjske integracije dviju radnji, pa status infinitiva vide kao skalu koja se proteže od funkcije predikatne dopune na jednome kraju do infinitivne surečenice u službi koje je samoznačni glagol na drugome kraju. Pritom je najmanja konceptualna odvojivost radnji između faznoga glagola i infinitiva samoznačnoga glagola, npr. *Počinje graditi kuću*, nešto je veća kod modalnih glagola u užem i širem smislu i infinitiva samoznačnih glagola, npr. *Htjeli / Namjeravali su gledati filmove*, dok je najveća između dvaju samoznačnih glagola, od kojih je drugi u infinitivu, npr. *Otišli smo pogledati kuću*. Navedenu skalu autori prikazuju na sljedeći način:

² Ipak, bitno je napomenuti da se infinitivu kategorije lica i broja mogu implicitno pridružiti preko argumenata (subjekta ili objekta) glavne surečenice kao kontrolora (usp. Gnjatović i Matasović 2013). Usto, kategorije vremena te sročnosti po licu i broju nisu univerzalne pa su, kao što kaže Vela (2018: 4–5), loš temelj za utvrđivanje finitnosti, koja je stupnjevita, a ne binarna, i koju valja shvatiti kao svojstvo rečenice, a ne pojedinog glagolskog oblika.

³ Belaj i Tanacković Faletar (2020: 371, b. 283) rabe naziv *predikatni infinitiv* kako bi ga „terminološki odvojili od infinitiva u funkciji subjekta“.

[[**PREDIKATNA DOPUNA** (fazni gl. > modalni gl. u užemu smislu > modalni gl. u širem smislu)] > [**INFINITIVNA KLAUZA** (samoznačni glagoli)]]

Prikaz 1. Funkcije infinitivnih konstrukcija prema Belaju i Tanackoviću Faletaru (2020: 378)

Iako je riječ o skali, autori ipak postavljaju granicu između dopune i surečenice, i to s obzirom na sintaktičko obilježje suznačnosti, odnosno samoznačnosti⁴ finitnoga glagola uz koji se infinitiv pojavljuje, pa tako infinitive uz suznačne glagole (fazne i modalne) ili nesamostalne glagole, kako ih već zarana naziva Florschütz (1916: 257), smatraju predikatnom dopunom, naglašavajući kako suznačni glagoli pritom podliježu određenoj gradaciji, koja se pak odnosi na stupanj značenjske povezanosti suznačnoga glagola i infinitiva. Taj je stupanj povezanosti prema njihovu mišljenju najveći kod faznih glagola i infinitiva, dok je kod modalnih glagola, osobito onih u širem smislu, nešto teže odrediti.⁵ Naime, temeljno je obilježje modalnih glagola to da ne označuju konkretnu radnju, već služe za modifikaciju druge radnje te uspostavljaju modalni odnos između subjekta i radnje označene samoznačnim glagolom (Silić i Pranjković 2005: 185). Modalni glagoli u užem smislu malobrojni su i ponajprije označuju voljni, željni, zahtjevni, dopusni ili poticajni odnos prema radnji koju modificiraju (*htjeti, moći, morati, smjeti, trebati, umjeti, valjati, znati* u značenju 'običavati', uz koje se često dodaju i *imati* u značenju 'trebati', 'morati', 'namjeravati', *voljeti* i *željeti*). Modalnih glagola u širem smislu bitno je više, a veći je i raspon modalnih značenja koja pridaju: mišljenje, osjećanje, percepcija, namjera, smjelost, želja itd. (*stići, usuditi se, namjeravati, nastojati, odlučiti, pokušati...*). Silić i Pranjković (2005: 185) infinitive samoznačnih glagola uz te modalne glagole tumače kao predikatne dopune, tj. nositelje leksičkoga značenja složenoga glagolskoga predikata, npr. *Ivan zna kasniti na posao, Ana se umije lijepo ponašati*, dok ih Belaj i Tanacković Faletar (2020: 377) svrstavaju na kraj kontinuuma suznačnih glagola, smatrajući da ne označavaju samo puki odnos prema radnji iskazanoj samoznačnim infinitivom, već da subjektom argumentu pridružuju profiliraniju (izraženiju) semantičku ulogu doživljavača.

Uz obje vrste modalnih glagola nužno dolazi dopuna u infinitivu, kao i uz fazne glagole (npr. *početi, nastaviti, prestati*), koji se od modalnih razlikuju upravo po tome što uz infinitiv kao dopunu mogu, uz određena značenjska ograničenja, imati

⁴ Prema Siliću i Pranjkoviću (2005: 184) samoznačne su riječi one koje mogu same zauzimati poziciju samostalnih ili nesamostalnih rečeničnih članova, dok suznačne riječi to ne mogu. Kada je riječ o glagolima, suznačnima ili glagolima nepotpuna značenja smatraju se pomoćni, (semi)kopulativni, perifrazni, modalni i fazni glagoli. Njima možemo pribrojiti i egzistencijalne supletive *imati* i *biti* u značenju 'postojati' (v. Nazalević Čučević i Belaj 2018). Ostali su glagoli samoznačni.

⁵ Pojedini autori, govoreći uglavnom o srpskom jeziku, a pod utjecajem germanističke tradicije, modalnima nazivaju modalne glagole u užem smislu, dok modalne u širem smislu nazivaju modalitetnim glagolima (usp. Đorđević 1983: 3–83, 129–196; Mrazović i Vukadinović 1990: 145–161).

i dopunu u akuzativu, npr. *Počeo je gradnju kuće*, ili u obliku instrumentala s prijedlogom *s(a)*, npr. *Počeo je s gradnjom kuće*.⁶ Štoviše, one koji mogu imati dopunu u infinitivu Silić i Pranjković (2005: 187) nazivaju faznima u užem smislu, dok one koji je ne mogu imati (*završiti*, *okončati*) pribrajaju perifraznim glagolima, usp. *završiti s gradnjom* / **završiti graditi* (= *sagraditi*). Zanimljivo je da i Samardžija (1986: 22) prije njih „nepotpunost“ kod glagola nepotpuna značenja (usprkos njihovu nazivu) ne smatra značenjskom, već sintaktičkom značajkom jer ne mogu u rečenici samostalno funkcionirati kao predikati.⁷ Za te glagole čak predlaže naziv *infinitivni glagoli* i ističe da se od drugih dvovalentnih glagola razlikuju po tome što ne „konstituiraju rečenične modele“ (1986: 21). Ipak, autor tu mogućnost istodobno i dopušta upravo zbog valentnosti infinitivne dopune.

Mišljenja smo da je nepotpunost suznačnih glagola i značenjske naravi jer je povezana s razinom semantičke integracije suznačnoga glagola i dopune, što tvrde i Belaj i Tanacković Faletar (2020: 376). Prema njima se na sintaktičkoj razini ta nepotpunost očituje u traženju obavezne (infinitivne) dopune, pa se takvi predikati zbog tijesne veze između dva glagola smatraju složenim predikatima. Vela (2018: 47) iznosi sličnu tvrdnju smatrajući složenim predikatima samo one sveze „u kojima glagol u finitnom obliku jedino modificira značenje infinitiva, i nije nositelj rekcije, tako da infinitiv ne vrši nikakvu funkciju objekta i sukladno tomu ne može biti zamijenjen objektom rečenicom ili imenicom“ (dakle govori o predikatima kod kojih u glagolskome dijelu dolaze fazni i modalni glagoli u užem smislu). U tome se slaže s Melvinger (1980: 48–49), koja smatra kako su infinitivni glagoli, da upotrijebimo Samardžijin (1986) naziv, u velikoj mjeri izgubili svoje izvorno leksičko značenje, čime su postali vrlo učestali, ali i kontekstualno ograničeni, pa su se svojom ulogom približili pomoćnim glagolima.⁸ Vela (2018: 47) ističe kako je upravo taj stupanj (ne)očuvanja prvotnog značenja uzrok otežane klasifikacije takvih glagola, a time i nemogućnosti povlačenja jasne granice između infinitiva kao dijela složenog predikata i infinitiva kao objektne dopune.⁹ Katičić (2002: 495, 507) takve infinitive smatra

⁶ Đorđević (1983: 161–169), primjerice, fazne glagole ne izdvaja u posebnu skupinu već ih svrstava pod modalitetne (odnosno modalne u širem smislu) iako potonji dopuštaju infinitivne dopune i svršenih i nesvršenih glagola, dok fazni glagoli otvaraju mjesto samo infinitivima nesvršenih glagola.

⁷ U tome se priklanja Petiju (1979).

⁸ Zbog istog razloga mnoge engleske gramatike modalne glagole nazivaju modalnim pomoćnim glagolima (engl. *modal auxiliaries*) (usp. Palmer 1988, Warner 1993, Greenbaum i dr. 1999, Huddleston i Pullum 2002, Biber i dr. 2003).

⁹ Silić i Pranjković (2005: 186–187) infinitivnu dopunu uzimaju kao (distinktivno) sintaktičko obilježje modalnih glagola, pa glagole koji dopuštaju više vrsta dopuna, poput *voljeti*, *trebati*, *željeti* i sl., smatraju modalnima kad uz sebe imaju infinitivnu dopunu (*Iris voli gledati filmove*, *Trebam popiti kavu*, *Želimo napraviti pauzu*), a nemodalnima (samoznačnima) kad uz sebe imaju imensku (akuzativnu) dopunu (*Iris voli filmove*, *Trebam kavu*, *Želimo pauzu*) iako je u oba slučaja riječ o istom leksičkom značenju glagola. Potonji primjeri mogli bi se tumačiti i kao eliptični složeni predikati u kojima glagoli tipa *voljeti*, *trebati*, *željeti* modificiraju značenje ispuštenoga samoznačnoga glagola (usp. Belaj i Tanacković

srodnima predikatnom proširku, a u primjerima koje pritom navodi (a koji uključuju i fazne glagole i modalne glagole u užem i širem smislu) infinitiv vidi kao objekt. Melvinger (1980: 47–153) kao kriterij razlikovanja infinitiva kao dijela predikata od infinitiva s ulogom objekta uzima (ne)mogućnost zamjene infinitiva imenicom, pa tako infinitiv smatra dijelom složenog predikata uz neke fazne i većinu modalnih glagola u užem i širem smislu te uz kauzativne glagole (npr. *dopustiti*, *narediti*, *natjerati* i sl.), dok službu objekta infinitiv ima uz one fazne i modalne glagole koji kao objekt mogu imati (glagolsku) imenicu (npr. *početi*, *prestati*, *željeti*, *očekivati* i sl.). Belaj i Tanacković Faletar (2020: 379) takav kriterij smatraju tek djelomično prihvatljivim i to samo kada je riječ o samoznačnim glagolima i samo ako govorimo o relacijskim objektima (jer infinitiv označava proces, odnosno relacijsku predikaciju).¹⁰ U ostalim slučajevima, u kojima dvije radnje opisane finitnim glagolom i infinitivom nisu konceptualno odvojive (ne mogu se pojmiti kao dva odvojena događaja), infinitiv smatraju dijelom složenog predikata.

Govoreći o mogućnosti proširivanja predikata Silić i Pranjeković (2005: 316) navode kako se predikat jednostavne rečenice može proširiti, između ostaloga, i uvođenjem modalnoga glagola. Dotad finitni glagol prelazi u infinitiv te postaje nefinitni element, ali zadržava dvije bitne glagolske kategorije – vid i prijelaznost – dok fazni i modalni glagoli u konstrukcijama s infinitivom u hrvatskome preuzimaju

Faletar 2017: 180), no u nekim se slučajevima postojanje infinitivne dopune svakako čini zalihosnim, usp. ??*Trebam imati/dobiti tvoju pomoć* i *Trebam tvoju pomoć*, pa vrsta dopune – glagolska ili imenska – ne bi trebala biti temeljnim kriterijem razlikovanja modalne i nemodalne uporabe. Hrvatski ima prilično malen broj modalnih glagola u užem smislu te bitno veći broj glagola koji nisu posve gramatikalizirani kao modalni glagoli i kod kojih ne postoji jasna granica između samoznačnosti i suznačnosti, pa ostavljam otvorenom mogućnost da takvi glagoli zadržavaju određeni stupanj samoznačnosti i kad uz sebe imaju infinitivnu dopunu (usp. Belaj i Tanacković Faletar 2020: 377). To je uostalom slučaj i sa spomenutim glagolom *voljeti* – u temeljnome značenju ‘osjećati ljubav prema komu’ glagol je u samoznačnoj porabi, a imenska je dopuna u službi izravnoga objekta, što se potvrđuje i mogućnošću pasivizacije, usp. *Volim svoju djecu*, *Moja djeca su voljena*. Pasivizacija nije moguća kada je značenje glagola modalno, usp. *Iris voli (gledati) filmove*, **Filmovi su voljeni*, ali je konceptualna odvojivost modala i infinitivne dopune dovoljno velika da dopušta infinitivnu dopunu kao odgovor na pitanje (*Što Iris voli? Gledati filmove.*). Kod drugih je pak modalnih glagola u širem smislu značenje posve ispražnjeno ili se bitno razlikuje od njihova temeljnog značenja, npr. *misliti* (= namjeravati), *doći* (= poželjeti) ili *gledati* (= nastojati), pa možemo reći da su oni u svojoj modalnoj uporabi posve gramatikalizirani (usp. *Što Pero gleda? *Nastaviti svoje istraživanje.*). Smatramo da bi pozornije valjalo razmotriti i sintaktičko-semantički status glagola tipa *bojati se*, *plašiti se*, *sramiti se*, *stidjeti se* itd. i zaključiti ima li značenjske razlike u primjerima tipa *Boji se priznati* i *Boji se priznanja*. Ukoliko se utvrdi da je neovisno o dopuni riječ o glagolu istoga leksičkoga značenja, utoliko njegovo određenje treba biti jedinstveno.

¹⁰ Osobito problematičnima u tom smislu autori smatraju fazne glagole *početi* i *prestati* jer ih vide srodnima perifraznim glagolima, odnosno dekomponiranim predikatima, koji mogu biti zamijenjeni jednočlanom konstrukcijom (*početi pjevati* > *zapjevati*, *prestati pjevati* > *otpjevati*), što uzimaju kao dokaz da infinitiv uz te glagole ne može biti objekt. Mišljenja smo da su navedeni fazni glagoli ipak nešto složenije naravi i njihova mogućnost svodenja na jednočlani predikat značenjski je uvjetovana: *prestati pjevati* ne znači nužno ‘otpjevati’, a s nekim je infinitivima preoblika u jednočlani predikat nemoguća (ili bi u najmanju ruku dovela do bitne promjene u značenju) (npr. *disati*, *smijati se*, *diviti se*, *pratiti* itd.)

na sebe oznake glagolskoga vremena i načina te sročnosti sa subjektom.¹¹ Smatra-
mo kako infinitiv pritom postaje glavni nositelj značenja predikata (pa bismo ga,
ovaj put temeljem semantičkog kriterija, mogli smatrati samoznačnim), može uz
sebe imati objekt, a izvjesna razina sintaktičko-semantičke odvojenosti od faznoga
ili modalnog glagola očituje se u mogućnosti pojavljivanja različitih neobaveznih
adverbijalnih dopuna, od kojih se neke mogu odnositi isključivo na suznačni glagol
(1a, b), a druge na infinitiv (1c).

- (1) a. Bojan je žarko želio pobijediti. / *Bojan je **želio žarko pobijediti**.
b. Pacijent je naglo prestao disati. / *Pacijent je **prestaو naglo disati**.
c. **Nastojte srdačno dočekati** goste. / *Srdačno nastojte dočekati goste.

Negacija se u takvim konstrukcijama može pojaviti ispred finitnoga glagola (2a),
čime se niječe cijela rečenica, ali i ispred infinitivne dopune (2b). Infinitivna kon-
strukcija može sama biti eliptični odgovor na pitanje (2c), može stajati u koordina-
ciji s drugim infinitivnim konstrukcijama (2d), a na infinitivne se konstrukcije može
primijeniti i načelo rekursivnosti (2e). Sve navedeno govorilo bi u prilog određenoj
odvojivosti, tj. zasebnosti infinitivne konstrukcije:

- (2) a. Andro **ne može** sutra **otići** na utakmicu.
b. Andro može sutra **ne otići** na utakmicu.
c. Što Andro može? – **Otići** na utakmicu.
d. Andro želi gledati televiziju, ali ne i **pospremiti** sobu.
e. Andro može pokušati naučiti **voziti** auto.

Biber i dr. (2003: 174–185, 328–344) nude izvrstan prikaz uporabe infinitiva uz
modalne i polumodalne glagole te ostale glagole u engleskome jeziku.¹² Modalnih
glagola u engleskome ima devet i definirani su kao vrsta pomoćnih glagola kojima
se izražavaju tri temeljne kategorije značenja: dopuštenje/mogućnost ili sposobnost
(*can, could, may, might* ‘moći, smjeti’); obveza/nužnost (*must, should* ‘morati, tre-
bati’ i) želja/predviđanje (*will, would, shall* ‘htjeti, željeti’). Unutar svake od tih ka-
tegorija razlikuje se uporaba modalnih glagola u logičkom (ekstrinzičnom) ili osob-
nom (intrinzičnom) značenju: isti modalni glagol može izražavati i osobnu obavezu
(*You must brush your teeth*. ‘Moraš prati zube.’) i logičku nužnost (*It must be dawn*

¹¹ U engleskome su, primjerice, te kategorije djelomično vidljive samo na faznim glagolima, no ne i na modalnima, pa iako neke gramatike (npr. Greenbaum i dr. 1999: 42) predikate s modalnim glagolima i infinitivima smatraju složenim predikatima, taj se naziv zapravo odnosi na sve predikate koji se sastoje od više od jedne riječi, ne samo na one koji imaju infinitiv.

¹² Fazne glagole ne izdvajaju u zasebnu kategoriju, već ih nazivaju aspektualnim glagolima te ih pro-
matraju zajedno s modalnim glagolima u širem smislu kao one koji uzimaju dopunu u obliku infinitivne
surečenice (Biber i dr. 2003: 333).

already. 'Mora da je već svanulo.'). Polumodalnih glagola ima gotovo jednak broj i nazivaju se još perifraznim modalnim glagolima ili kvazimodalnim glagolima jer se sastoje od više riječi, a izražavaju uglavnom ista značenja kao i središnji modalni glagoli te su njima zamjenjivi (*had better*, *have to/have got to*, *ought to*, *be supposed to*, *need to* 'morati, trebati', *be going to* 'namjeravati', *used to* 'običavati'). Bitno je primijetiti da se uz modalne i polumodalne glagole rabi infinitiv bez čestice *to* (engl. *bare infinitive*), koji ukazuje na tješnju vezu modalnog glagola i infinitiva. Čestica *to* koja se javlja uz polumodalne glagole dio je toga glagola, a ne infinitiva koji mu slijedi.

Uporaba infinitiva uz modalne i polumodalne glagole i u engleskome se smatra primjerom složenog predikata jednostavne rečenice, dok se u preostalim slučajevima – uz ono što se u hrvatskome naziva modalnim glagolima u širem smislu te uz fazne glagole – smatra infinitivnom surečenicom sa službom objekta finitnoga glagola, što bi se u hrvatskome u skladu s funkcionalnim pristupom zavisnosloženoj rečenici nazivalo objektom surečenicom. Takve se surečenice dijele na pet sintaktičkih tipova, od kojih tri sadrže infinitiv s česticom *to*, a dva infinitiv bez čestice, te obuhvaćaju glagole govorenja, mišljenja, percepcije, želje i voljnosti, namjere, odluke, uzroka, nastojanja, vjerojatnosti i leksičkog vida (fazni glagoli) (Biber i dr. 2003: 332–333):

- (a) glagol + infinitivna surečenica
(*I am trying to describe infinitives*. 'Pokušavam **opisati** infinitive.')
- (b) glagol + imenska sintagma + infinitivna surečenica
(*The grant enabled the farmer to keep his farm*. 'Potpora je omogućila seljaku **da zadrži** / **zadržati** imanje.')
- (c) glagol + *for* + imenska sintagma + infinitivna surečenica
(*I arranged for my mother to arrive*. 'Uredila sam **da dođe** / ***doći** moja majka.')
- (d) glagol + infinitivna surečenica bez čestice *to*
(*This helped clarify a number of issues*. 'To je pomoglo **razjasniti** mnoge probleme.')
- (e) glagol + imenska sintagma + infinitivna surečenica bez čestice *to*
(*My boss made me take a break*. 'Šef me natjerao **da uzmem** / **?uzeti** stanku.')

Pitanje infinitiva i u hrvatskome mogli bismo sagledati na sličan način, dakle uvažavanjem kriterija konceptualne (ne)odvojivosti dviju radnji i podudaranja subjekata dvaju predikata, ali i kriterija značenjske ispražnjenosti, odnosno gramatikaliziranosti faznih i modalnih glagola, koji ističe Melvinger (1980: 48–49). Kriterij zamjenjivosti infinitivne konstrukcije drugim izrazima smatramo bitnim utoliko što veći broj izraza kojima je infinitiv zamjenjiv sugerira labaviju vezu između finitnoga

glagola i infinitiva. Imajući u vidu sve dosad navedeno, odnose iz *Prikaza 1* možemo zamisliti kao prikaz kontinuuma značenjske integracije finitnoga glagola i infinitiva, koja se na sintaktičkoj razini očituje tako što se kod najvećeg stupnja integracije infinitiv smatra dijelom složenog predikata jednostavne rečenice, pojavljujući se uz one glagole čije je značenje najviše ispražnjeno i leksikalizirano, dok se na drugome kraju kontinuuma infinitiv pojavljuje kao zavisna dopunska surečenica, uz glagole koji u većoj mjeri zadržavaju svoje leksičko značenje, pri čemu je razvidna veća ili manja odvojivost dviju radnji. Ni pojedine skupine glagola nisu homogene: neki modalni glagoli u užem smislu dopuštaju uz sebe samo infinitiv uz obaveznu podudarnost subjekata (takvi su npr. glagoli *moći*, *smjeti* i *morati*), dok drugi mogu imati dopunu u vidu finitne surečenice kada subjekti nisu podudarni (*htjeti*, *željeti* i *trebati*). Slično je i s faznim glagolima te modalnim glagolima u širem smislu, gdje možemo razlikovati fazne i modalne glagole koji su rezultat desemantizacije, odnosno gubljenja izvornog leksičkog značenja (npr. *stati*, *uzeti*, *krenuti* među faznima ili *gledati*, *imati*, *dati* među modalnima), od onih koji zadržavaju svoje leksičko značenje i uzimaju kao dopunu koji tip infinitivne surečenice (npr. *početi*, *spremati se*, *odlučiti*, *namjeravati* itd.). Svi se glagoli nalaze negdje duž kontinuuma i često je teško povući granicu između tumačenja njihovih dopuna kao dijela složenog predikata ili predikata infinitivne dopunske surečenice.¹³

DIO SLOŽENOG PREDIKATA —————> OBJEKTNA SUREČENICA

moći, smjeti, morati... htjeti, željeti, stati, krenuti... početi, odlučiti, namjeravati...

Prikaz 2. Službe infinitivnih konstrukcija s obzirom na sintaktičko-semantički status glagola

U nastavku razmatramo infinitive koje Belaj i Tanacković Faletar (2020: 376) određuju kao one koji mogu biti u službi predikata dopunske izrične subjektne, objektne i adverbijalne namjerne surečenice.¹⁴ Njima možemo pribrojiti i dopunske upitne subjektne i objektne surečenice. Potonje predmetni autori ne razmatraju, dok ih Silić i Pranjeković (2005: 333) navode iako ih ne opimaju rečenicama s nefinitnim glagolskim oblicima, tj. infinitivima, već isključivo onima s finitnim oblicima, poput *Znaš li tko je sad na redu*, *Ne znam dokad mi vrijedi putovnica* i sl. Usto navodimo i infinitivne atributne i apozicijske rečenice, koje navedene gramatike ne razmatraju i ne donose primjere te analiziramo postojanje infinitivnih predikatnih surečenica. Analizu svih navedenih surečenica u hrvatskome uspoređujemo s onom

¹³ *Prikaz 2* sadrži tek neke od razmatranih glagola; za potpun prikaz bilo bi potrebno detaljno razmotriti sintaktička i značenjska obilježja svih glagola koji uz sebe mogu imati infinitiv, a to nadilazi opseg ovog rada.

¹⁴ Zanimljivo je da je još Florschütz (1916: 170) istaknuo kako „oblik skraćenih rečenica imaju i rečenice deklarativne, eksplikativne i finalne, kada se zamijene infinitivom“.

u engleskome jeziku. Primjeri su rečenica u načelu konstruirani, neki su hrvatski preuzeti iz korpusa *hrWaC 2.0* (Ljubešić i Klubička 2014). Prije analize izdvajamo troje. Prvo, suznačnost i samoznačnost glagola sintaktičko su i značenjsko obilježje, uz koje je jednako važno uzimati u obzir konkretnost i općenitost značenja glagola. Kada je riječ o potonjemu, prisutnost je dopune (adverbijalne, objektne ili predikadne) veća jer se njome određuje značenje, usp. *Svi će doći na Andrin rođendan, Doći ću po Andru u 16:00, Doći ću do tvoje zgrade, Doći ću kamo mi kažeš, Doći će sam do tog zaključka* (v. npr. Silić i Pranjković 2005: 301–302). Drugo, surečenica je strukturno-funkcionalni tip: riječ je o jedinici čija se funkcija izriče na razini višoj od sintagmatske, pa se kao član rečeničnoga ustroja odnosi prema glagolu u službi imenskoga predikata, kao subjekt, odnosno adverbijal prema predikatu glavne surečenice, kao objekt prema glagolu u službi predikata glavne surečenice, kao modifikator prema kojem članu glavne surečenice. Treće, iako polazimo od rečenice i rečeničnoga konteksta, razvidno je da se pri analizi ne može zanemariti ni razina iskaza, odnosno surečenični kontekst i obavijesni ustroj.

2. Dopunske infinitivne surečenice

U engleskome se dopunske surečenice dijele na imenske, priložne (adverbijalne), odnosno (relativne) i poredbene (komparativne) (Greenbaum i dr. 1999: 304–335, Biber i dr. 2003: 256–262). Imenske surečenice (engl. *nominal clauses* ili *noun complement clauses*) po svojim službama u rečenici nalikuju imenskim sintagmama, ali im je distribucija ograničenija jer se značenjski uvijek odnose na apstraktne pojmove poput događaja, činjenica, ideja i sl.¹⁵ Imenske surečenice s infinitivima u engleskome mogu imati službu subjekta, objekta, subjektne dopune (u hrvatskome odgovara predikatnom imenu, tj. imenskom dijelu predikata), apozicije te pridjevske dopune, dok adverbijalne namjerne imaju službu priložne oznake, tj. neobavezne adverbijalne dopune (adjunkta). Radi preglednosti donosimo usporednu tablicu surečenica s infinitivom i njihove službe u engleskome i hrvatskome:

¹⁵ Iznimka su tzv. imenske odnosno rečenice (engl. *nominal relative clauses*) (v. Greenbaum i dr. 1999: 309), koje se mogu odnositi i na osobe i stvari, i koje bi u hrvatskome odgovarale predikatnim surečenicama, odnosnima i upitnima subjektivnim te odnosnima objektivnim surečenicama (v. Silić i Pranjković 2005: 356). Imenske odnosno surečenice u engleskome valja razlikovati od odnosnih rečenica (engl. *relative clauses*, što odgovara atributnim rečenicama u hrvatskome): prve mogu imati čitav niz funkcija na razini rečenice i mogu se parafrazirati imenskom sintagmom u kojoj je glava modificirana relativnom surečenicom (i), dok potonje uvijek imaju službu modifikatora (atributa) glave unutar kakve imenske skupine (ii).

(i) I saw **what you brought**. > I saw **the thing that you brought**.
'Vidjela sam što si donijela. > Vidjela sam **ono** što si donijela.'

(ii) I saw **the cake that you brought**.
'Vidjela sam **kolač** koji si donijela.'

Tablica 1. Službe infinitivnih surečenica u engleskome i hrvatskome

ENGLESKI	HRVATSKI
IMENSKJE SUREČENICE	
subjektna surečenica (izrična i upitna)	
To be neutral in this conflict is out of the question. The question is how to fix the clock .	Biti neutralan u tom sukobu ne dolazi u obzir. Pitanje je kako popraviti sat .
objektna surečenica (izrična i upitna)	
He promised to come . Do you know how to fix the clock ?	Obećao je doći . Znaš li kako popraviti sat ?
atributna upitna surečenica	
The decision where to go on holiday is not easy.	Odluka kamo ići na odmor nije laka.
apozicijska surečenica	
Your idea, to build cheap houses , requires a lot of money.	Tvoja ideja, graditi jeftine kuće , zahtijeva mnogo novca.
?predikatna surečenica	
Our plan is to arrive by dawn .	Naš je plan stići do zore .
PRILOŽNE (ADVERBIJALNE) SUREČENICE	
namjerna surečenica	
They went to the garden to pick some flowers .	Otišli su u vrt nabrati cvijeće .
uzročna surečenica	
Today we are proud to see so many people .	Danas smo ponosni vidjeti toliko ljudi .

Valja napomenuti da se u rečenici koju u *Tablici 1* donosimo kao primjer izrične subjektne surečenice infinitiv u hrvatskim gramatikama smatra subjektom, a ne subjektnom surečenicom (usp. Silić i Pranjković 2005: 295), što ćemo na temelju analize u nastavku rada pokušati osporiti. Također, infinitivne predikatne surečenice u hrvatskim se gramatikama ne spominju kao mogućnost (jer se takvi infinitivi u načelu tretiraju kao subjekti), dok u engleskome one postoje. Te su rečenice u *Tablici 1* označene upitnikom jer, uzme li se u obzir obavijesna struktura hrvatske rečenice, odnosno iskaza, opravdanom smatramo i mogućnost da se infinitivne konstrukcije u rečenicama tipa *Naš je plan stići do zore* tumače i kao subjektne i kao predikatne surečenice, o čemu više govorimo u u dijelu 2.3.

U sljedećim potpoglavljima razmatramo svaku od navedenih vrsta dopunskih surečenica, počevši s objektnima, te uspoređujemo njihovo tumačenje s onime u engleskome jeziku.

2.1. Objektne infinitivne surečenice

Kod izričnih objektnih infinitivnih surečenica, kako navode Belaj i Tanacković Faletar, zamjetan je određeni stupanj evidencijalnosti i epistemičnosti kao čimbenik

koji (ne) dopušta uporabu nefinitnih surečenica uz pojedine glagole (2020: 380). Kao primjer autori uzimaju percepcijske glagole *slušati* i *gledati* te njihove svršene parnjake *čuti* i *vidjeti* (njihovi primjeri (845)–(846)), zaključujući kako su uz svršene oblike tih glagola ovjerene kao dopune i finitna (3a) i nefinitna surečenica (3b), dok je uz nesvršene oblike ovjerena samo finitna surečenica uvedena veznikom *kako* (4):

- (3) a. Čule smo / Vidjele smo vas **da pjevate** / **kako pjevate** na toj proslavi.
b. Čule smo / Vidjele smo vas **pjevati** na toj proslavi.
- (4) Slušale / Gledale smo vas **kako pjevate** / ***da pjevate** / ***pjevati** na toj proslavi.

Razlog tomu autori vide u većem stupnju evidencijalnosti i epistemičnosti, dakle osviještenosti i znanja, koji proizlaze iz obavezne izravne percepcije implicirane nesvršenim oblicima, što isključuje kao moguću dopunu finitnu surečenicu s hipotetskim veznikom *da* te osobito nefinitnu surečenicu u kojoj je epistemičko usidrenje potpuno odsutno (4).¹⁶ Nasuprot tomu, svršeni oblici mogu podrazumijevati i izravnu i neizravnu percepciju, pa dopuštaju sve tri mogućnosti dopunskih surečenica (3). Pritom se percepcija i stupanj evidencijalnosti promatraju kao posljedica (a)telicnosti, odnosno trajanja događaja i njegove dinamičnosti, kao i govornikove razine znanja o njemu. Ta je razina veća kod nesvršenih oblika, gdje je i događajna struktura dinamičnija, a percepcija izravnija. Zanimljivo je da Belaj i Tanacković Faletar (2020: 381) u svoju argumentaciju uvode i pojam podizanja (engl. *raising*), koji potječe iz ranih generativnih (transformacijskih) teorija (usp. Rosenbaum 1967, Postal 1974), pa konstrukcije poput (3) smatraju konstrukcijama sa subjektom podignutim na mjesto objekta i uspoređuju ih s onime što nazivaju “neutralnim” konstrukcijama¹⁷ s nepodignutim subjektom poput:

- (5) Čule smo **da pjevate** / **kako pjevate** na toj proslavi.

Međutim, u primjerima (3) i (4) nije riječ o podizanju subjekta na mjesto objekta jer u njima glavna surečenica već ima dva argumenta, subjekt i objekt, dok zavisna surečenica ima argument na mjestu subjekta glagola *pjevati*, koreferentan s izravnim objektom glagola *čuti* u glavnoj surečenici. Pri operaciji podizanja argument predikata zavisne surečenice podiže se na (prazno) mjesto subjekta ili objekta u glavnoj rečenici te za njim u zavisnoj surečenici ostaje infinitiv.¹⁸ Stoga je samo u rečenici (3b)

¹⁶ Epistemičko usidrenje autori smatraju potpuno odsutnim i u nefinitnim dopunama faznih glagola te modalnih glagola u užem smislu.

¹⁷ Riječ *neutralan* namjerno stavljamo u navodnike jer je nejasno po čemu su i u odnosu na što takve konstrukcije neutralne.

¹⁸ Glagoli koji dopuštaju podizanje na mjesto objekta u generativnim se pristupima nazivaju ECM-glagolima (engl. *Exceptional Case Marking verbs*) (v. Chomsky 1986: 85–87), jer se podignuti argument nalazi u akuzativu, dok glagol zavisne surečenice prelazi u infinitiv. Ta konstrukcija potječe

riječ o podizanju subjekta na mjesto objekta, a ishodišna je rečenica (dakle ona s nepodignutim subjektom) rečenica u primjeru (5), a ne u primjeru (3a). Autori ispravno zamjećuju kako kod konstrukcija bez podizanja opreka po (gramatičkom) vidu nije presudna za određivanje prihvatljivosti dopunskih surečenica te naglasak stavljaju na leksičko značenje glagola, vrstu subjunktora i širi sintaktički kontekst. Tomu svakako treba dodati i leksički vid navedenih percepcijskih glagola: njihovi svršeni oblici stativni su i pripadaju skupini tzv. glagola podizanja (engl. *raising verbs*) jer dopuštaju podizanje subjekta na mjesto objekta.¹⁹ Nesvršeni su oblici dinamični, a prisutnost sudionika u događaju veća je i izravnija, pa takve konstrukcije ne dopuštaju nefinitne surečenice kao dopune: one su naime kompatibilne samo s efektivnom, ali ne i s epistemičkom razinom usidrenja (Belaj i Tanacković Faletar 2020: 382). No u tom slučaju moramo također pretpostaviti da situacije opisane navedenim glagolima, odnosno stupanj zahvaćanja sudionika nekom radnjom, može biti različito profiliran u različitim jezicima. Dokaz tomu je činjenica da u engleskome i svršeni i nesvršeni oblici pojedinih percepcijskih glagola dopuštaju infinitivne surečenice kao dopune:

- (6) a. We saw **that** / **how you ran** across the bridge.

‘Vidjele smo **da** / **kako trčite** preko mosta.’

- b. We saw you **run** across the bridge.

(?)‘Vidjele smo vas **trčati** preko mosta.’²⁰

- (7) a. We watched **how you ran** across the bridge.

‘Gledale smo **kako trčite** preko mosta.’

- b. We watched you **run** across the bridge.

*‘Gledale smo vas **trčati** preko mosta.’

Temeljem istog argumenta o epistemičkoj i efektivnoj usidrenosti Belaj i Tanacković Faletar (2020: 380–383) uspostavljaju još jedan kriterij utvrđivanja ovjerenosti nefinitnih dopunskih surečenica, a to je podudarnost subjekata dviju surečenica, odnosno implicitna kontrola subjekta: ako je u službi predikata glavne surečenice glagol koji uključuje epistemičnost u vidu znanja, stava ili spoznaje o čemu, tada dopunska surečenica ne može biti nefinitna jer su nefinitni oblici u koliziji s epistemičnošću, odnosno kompatibilni su samo s efektivnom razinom usidrenja (čistom percepcijom). Drugim riječima,

iz latinskog i grčkog (lat. *accusativus cum infinitivo*), a podignuti argument nije značenjski argument glagola u glavnoj, već glagola u zavisnoj surečenici.

¹⁹ Više o dopunama percepcijskih glagola u hrvatskome vidi Mihaljević (2009).

²⁰ Iako je hrvatski prijevod rečenice (6b) načelno ovjeren, njegove su čestotnost i stvarna uporaba upitne.

nefinitne surečenice moguće su samo kada postoji podudarnost subjekata u glavnoj i zavisnoj surečenici (8a) – u protivnome zavisna surečenica mora biti finitna (8b).

- (8) a. Obećale smo Iris **da ćemo doći** na rođendan. / Obećale smo Iris **doći** na rođendan.
b. Obećale smo Andri **da će gledati** predstavu. / *Obećale smo Andri **gledati** predstavu.

Engleski se po pitanju kriterija podudaranja subjekata vlada kao hrvatski:

- (9) a. We promised Niko **that we would come**. / We promised Niko **to come** to the party.
'Obećale smo Niki **da ćemo doći**. / Obećale smo Niki **doći** na zabavu.'
b. We promised Niko **that he would watch the play** / *We promised Niko **to watch** the play.²¹
'Obećale smo Niki **da će gledati** predstavu. / *Obećale smo Niki **gledati** predstavu.'

I tu valja reći kako je kriterij implicitne kontrole subjekta jedno od obilježja tzv. glagola kontrole (engl. *control verbs*).²² Konstrukcije s glagolima kontrole vrlo su slične konstrukcijama s glagolima podizanja, no za razliku od njih, glagol u glavnoj surečenici kontrolira argument (najčešće subjekt) glagola u zavisnoj, nefinitnoj surečenici: taj je argument ne samo sintaktički već i značenjski argument glagola kontrole u glavnoj rečenici, što kod glagola podizanja nije slučaj. Glagoli kontrole dijele se na glagole kontrole subjekta i glagole kontrole objekta, a kada je riječ o nefinitnim (infinitivnim) dopunama, u hrvatskome su one češće uz glagole s kontrolom subjekta, poput glagola *obećati*, *odbiti* ili *pokušati* (10a), faznih glagola (10b) i modalnih glagola u užem smislu (10c),²³ dok su uz glagole s kontrolom objekta, poput *prisiliti*, bitno rjeđe (11):²⁴

²¹ Kao i u primjeru (8b), rečenica je ovjerena samo ako Niko nije subjekt predikata *watch* 'gledati' u zavisnoj surečenici.

²² Glagoli kontrole također se prvi put spominju u ranoj generativnoj teoriji, a velik zamah dobili su 1980-ih u okviru teorije upravljanja i vezanja (usp. van Riemsdijk i Williams 1986).

²³ U srpskome su, za razliku od hrvatskoga, u konstrukcijama s faznim glagolima (npr. *početi* ili *prestatiti*) i modalnim glagolima u užem smislu (npr. *trebati* ili *htjeti*) ovjerene finitne dopunske surečenice, dok hrvatski finitne dopune tolerira samo s modalnim glagolima u širem smislu (npr. *nastojati* ili *odlučiti*). Belaj i Tanacković Faletar (2020: 380) uzrok tomu ponovno vide u izostanku ili pak većem stupnju epistemičnosti.

²⁴ Gnjatović i Matasović (2013: 416) donose provizoran popis hrvatskih glagola s kontrolom objekta, no ističu kako mnogi od tih glagola pokazuju izrazitu sklonost pojavljivanju s finitnim dopunama. Stvarnu učestalost pojavljivanja glagola s kontrolom objekta s nefinitnim dopunama trebalo bi utvrditi pažljivom pretragom mrežnih korpusa hrvatskoga jezika.

(10) a. Lena je obećala **doći**.

b. Bojan je počeo **učiti**.

c. Iris mora **raditi**.

(11) Mama je prisilila Niku **pospremiti sobu**.

U engleskome su nefinitne dopune česte i uobičajene ne samo kod implicitne kontrole subjekta (12a) već i kod implicitne kontrole objekta (12b):

(12) a. Lena promised **to come**.

‘Lena je obećala **doći**.’

b. Mom asked Niko **to tidy up his room**.

*‘Mama je zamolila Niku **pospremiti sobu**.’

Možemo se stoga pitati je li razina epistemičnosti kod glagola kontrole ista u hrvatskome i u engleskome. Belaj i Tanacković Faletar (2020: 383) ističu kako među glagolima epistemičkoga značenja ima dosta iznimaka, odnosno glagola koji, zbog svoje niske razine epistemičnosti, dopuštaju i finitne i infinitivne dopune, npr. *učiti*, *narediti*, *zabraniti*, *poručiti*, *dopustiti*, *prisiliti*, *zaprijetiti*, *pomoći* itd. (njihovi primjeri (860–871)). U svim je primjerima, uz iznimku dvaju povratnih glagola, riječ o konstrukcijama s kontrolom subjekta ili objekta, npr. *Dopustili su im ostati još neko vrijeme*, no infinitivne objektne surečenice mogu doći kao dopune navedenim glagolima i kad nije riječ o kontroli subjekta ili objekta, što potkrjepljujemo svojim paralelnim hrvatsko-engleskim primjerima, koji uključuju i neke glagole koje Belaj i Tanacković Faletar ne navode:

(13) a. Prijeti **srušiti kuću**. – He threatens **to tear down the house**.

b. Zapovjedili su **predati oružje**. – They commanded **to hand over the weapons**.

c. Zahtijevala je **vidjeti ispit**. – She demanded **to see the exam**.

d. Prihvatili smo **platiti kaznu**. – We accepted **to pay the fine**.

Možemo reći kako se objektne surečenice u (13) i u hrvatskome i u engleskome odnose prema glagolu u službi predikata glavne surečenice onako kako se objekt odnosi prema predikatu, neovisno o tome jesu li te objektne surečenice izrične ili upitne (usp. Silić i Pranjčević 2005: 332).

Valja također reći da se u engleskome infinitiv (s česticom *to* ili bez nje) gotovo uvijek smatra nefinitnom surečenicom,²⁵ koja se može pojaviti uz izravnij objekt u

²⁵ Iznimka su tzv. središnji modalni i polumodalni glagoli, gdje je riječ o složenom predikatu (v. poglavlje 1).

tzv. složeno prijelaznim rečenicama (engl. *complex transitive*), odnosno kao jedan od dvaju objekata u dvostruko prijelaznim rečenicama (engl. *ditransitive*) (redom primjeri (14a, b)). Potonje su konstrukcije, zapravo, primjeri obavezne kontrole objekta, a u obama slučajevima hrvatske rečenice mogu sadržavati samo finitnu dopunu.

(14) a. The police reported the traffic **to be heavy**.

‘Policija je izvijestila **da je promet gust**.’ (dosl. ‘Policija je izvijestila promet biti gustim.’)

b. I told you **to bring** a scarf.

‘Rekla sam ti **da ponesesh** šal.’ (dosl. ‘Rekla sam ti ponijeti šal.’)

Zanimljivo je da govoreći o infinitivnim dopunskim surečenicama poput (14) – dakle onima s infinitivnom česticom *to* – Greenbaum i Quirk (1999: 351) spominju razliku između faktivnih i ne-faktivnih glagola, koja odražava kognitivni odnos govornika spram sadržaja iskaza, odnosno njegove istinitosti (usp. Stalnaker 1973). Faktivni predikati (s glagolima tipa *znati*, *uvidjeti*, *pokazati*, *shvatiti*) pretpostavljaju da je sadržaj dopunske surečenice istinit, dok kod ne-faktivnih (s glagolima tipa *vjerovati*, *sumnjati*, *pretpostavljati*, *misлити*) to nije slučaj. Obje se vrste glagola u engleskome mogu pojaviti u rečenicama s infinitivnim dopunama iako ima i faktivnih i ne-faktivnih koje dopuštaju isključivo finitne dopunske surečenice. Radi se dakle doista o prirodi znanja, odnosno epistemičnosti, no sintaktičke “posljedice” rezultat su i drugih međuodnosa, prije svega značenjskih i pragmatičkih, koji svakako zavjeđuju zasebno istraživanje.

Kada je riječ o infinitivu bez čestice (engl. *bare infinitive*), njegova je uporaba u engleskome ograničena na modalne i polumodalne glagole te surečenice koje su dopuna glavnim surečenicama s trima uzročnim glagolima (*have* ‘natjerati’, *let* ‘dopustiti’ i *make* ‘natjerati’), percepcijskim glagolima slušanja i gledanja te glagolima *know* ‘znati’ i *help* ‘pomoći’ u službi predikata.

(15) Grandma made him **play** bingo.

‘Baka ga je natjerala **da igra** bingo.’

Primjer (15) mogao bi se prevesti i rečenicom s infinitivnom dopunom ‘Baka ga je natjerala **igrati** bingo’, što Belaj i Tanacković Faletar (2020: 382) objašnjavaju razlikom između izravne i neizravne uzročnosti, pozivajući se na Taylora (2002: 432) i supostavljajući kao primjer neizravne uzročne strukture rečenicu **Uvjerio sam ih otići na tu zabavu*. Postavlja se ipak pitanje kako određujemo stupanj uzročnosti takvih predikata, osobito kada pripadaju različitim značenjskim domenama. Primjerice, Biber i dr. (2003: 332–333) glagol *uvjeriti* (engl. *convince*) svrstavaju u kategoriju

glagola govornih činova i komunikacije, dok se glagol *natjerati* (engl. *force*) nalazi u skupini glagola modalnosti i uzročnosti.

Upitne objektne infinitivne surečenice u hrvatskome odgovaraju onima u engleskome i uvedene su upitnim zamjenicama (16), baš kao i upitne atributne infinitivne surečenice koje su uvedene po kakvoj imenici, odnosno njezinu značenju (17) (usp. 2.2. i primjere (25) i (26)):

- (16) a. Znaš li kako **popraviti** sat? – Do you know how **to fix** the clock?
b. Ne znam komu **vjerovati**. – I don't know who **to trust**.
c. Predložite što **jesti** kao zdrav doručak. – Suggest what **to eat** as a healthy breakfast.
- (17) Odluka / prijedlog / zamisao kamo **ići** na odmor nije uvijek laka. – The decision / suggestion / idea where **to go** on holiday is not always easy.

2.2. Subjektne infinitivne surečenice

Zavisne subjektne surečenice Silić i Pranjković (2005) vide kao dio složenih rečenica u kojima subjektna surečenica funkcionira kao subjekt, ali se uvrštava prema leksičkim svojstvima predikata osnovne surečenice, gdje je uglavnom riječ o glagolima govorenja, mišljenja, osjećanja i sl. (2005: 330). Također smatraju da u takvim složenim rečenicama dolazi do neutralizacije razlike između subjektnih i objektnih surečenica, pa ta razlika počiva samo u obliku predikata osnovne surečenice: kod subjektnih je on medijalni glagolski oblik (18a), a kod objektnih aktivni (18b).

- (18) a. Zna se kako **učiti** gramatiku.
b. Znamo kako **učiti** gramatiku.

Infinitivne subjektne surečenice mogu biti upitnoga tipa, npr. *Pitanje je **kako učiti gramatiku***, a o onima izričnoga tipa govorimo u primjerima poput (19):²⁶

- (19) a. Lijepo je **dobiti nagradu za rad**.
b. Točno je **računati tim redoslijedom**.
c. Zabranjeno je **ostavljati eksplozivna i zapaljiva sredstva izvan određenih spremišta**.
d. Velika je čast **dobiti priznanje za izvrsnost u radu**.

²⁶ U primjerima tipa *Zna se **kako je važno učiti gramatiku***, *Istina je **da je važno učiti gramatiku*** (usp. i Silić i Pranjković 2005: 332) u predikatnoj je službi zavisne surečenice kopulativna konstrukcija s prilogom u službi predikatnoga imena, koji ima svoju dopunu u vidu infinitivne subjektne surečenice, usp. *Učiti gramatiku je važno*. *To se zna*. i *Zna se **da je važno učiti gramatiku***.

Infinitivne su subjektne surečenice uvrštene medijalnom konstrukcijom (18a), priložnim (19a–c) ili imeničkim izrazom (19d) u okviru bezlične konstrukcije, a značenje je rečenica u načelu generičko (opće). Belaj i Tanacković Faletar (2020: 385) kao dokaz generičnosti vide upravo obaveznu bezličnost predikatnoga glagola jer je „bezličnost isto kao i pasiv strategija detopikalizacije vršitelja.” U takvim se primjerima predikat najčešće nalazi ispred infinitivne surečenice subjektivnoga tipa jer je obavijesno važniji, no promjena redoslijeda ne mijenja ništa u sintaktičkom statusu sastavnica, ali zbog inverzije ima interpunkcijske reperkusije, usp. *Dobiti nagradu za rad, lijepo je, Računati tim redoslijedom, točno je*. Konstrukcije s implicitnom kontrolom objekta, poput *Zabranjeno vam je **ostavljati** eksplozivna i zapaljiva sredstva izvan određenih spremišta*, bile bi negenerične inačice rečenica u primjeru (19).²⁷

Silić i Pranjković (2005: 197, 295) navode kako infinitiv može imati službu subjekta te kao primjer daju rečenicu ***Biti** oprezan nije uvijek pametno* [podebljanje u originalu], koju smatraju jednostavnom rečenicom. Smatramo bitnim napomenuti kako je dodjela službe subjekta isključivo infinitivnom obliku glagola u rečenicama poput ***Misliti** znači postojati* ili ***Biti** oprezan nije uvijek pametno* problematična jer ostavlja nerazjašnjenom službu ostalih dijelova rečenice, od kojih su neki određeni valencijom (predikatne dopune, izravni i neizravni objekti, (ne)obvezne adverbijalne dopune). To je razvidno i iz (negeneričnih) inačica primjera – *Misliti na tebe / o tebi znači postojati*, *Biti pored tebe znači postojati*, dok su drugi određeni leksičkim značenjem glagola (dodaci), npr. *Trčati po Sljemenu / na Sljemenu, lijepo je*. Kada bismo takav infinitiv smatrali predikatom infinitivne surečenice, tada taj problem ne bi postojao, odnosno rečenica iz *Tablice 1 **Biti** neutralan u tom sukobu ne dolazi u obzir* smatrala bi se složenom rečenicom, koja na mjestu subjekta ima infinitivnu subjektivnu surečenicu. Naime, odgovor na pitanje *Što ne dolazi u obzir?* nije *Biti*, već *Biti neutralan u tom sukobu*, što znači da u službi predikata zavisne (subjektivne) surečenice dolazi infinitiv kopulativnoga glagola s imenskom dopunom. Takvo tumačenje, naravno, podrazumijeva i postojanje infinitivnih surečenica sa samo

²⁷ Belaj i Tanacković Faletar (2020: 384) ističu kako su neke konstrukcije s nefinitnom subjektivnom surečenicom prihvatljive u odnosu na svoje parnjake u aktivnim konstrukcijama s objektom nefinitnom surečenicom te kao primjer uzimaju glagole *reći* i *napisati*, koji u aktivnoj konstrukciji ne dopuštaju uporabu nefinitne surečenice jer je ona kompatibilna samo s efektivnom razinom usidrenja (*Rekli smo vam doći na sastanak*), ali je dopuštaju s pasiviziranim oblicima (*Rečeno vam je doći na sastanak*) (v. njihove primjere (872–875)). Provjerom u korpusu *hrWaC* nije pronađena potvrda za infinitiv uz pasivizirani oblik glagola *reći*, ali jest za pasivizirani oblik glagola *narediti* (i), koji autori također navode (v. i njihov primjer (872a)). Autori navode i primjer s pasiviziranim oblikom glagola *pokazati* – *Pokazano vam je kojim smjerom krenuti* (875a) – za što u korpusu također nalazimo potvrdu (ii):

- (i) Naredeno mu je **odsvirati humanitarni koncert za kanadski Institut slijepih**.
- (ii) Pokazano im je **kako ga koristiti**.

jednim članom, npr. kada je riječ o neprijelaznim glagolima, ali ujedno predstavlja sustavniji i elegantniji prikaz infinitivnih konstrukcija kada je riječ o službi subjekta.

U engleskome se, primjerice, infinitivna konstrukcija u službi subjekta uvijek smatra infinitivnom surečenicom (usp. Greenbaum i dr. 1999: 311):

(20) **To find a seat on this bus** is almost impossible.

‘Pronaći mjesto u ovom autobusu(,) gotovo je nemoguće.’

Kao i u hrvatskome, obavijesna struktura rečenice, odnosno stavljanje bitne informacije na kraj, razlog je veće učestalosti rečenica u kojima osnovna surečenica dolazi prva, a slijedi je subjektna surečenica, koja se u tom slučaju naziva postponiranim subjektom (engl. *postponed subject*). S obzirom na to da u engleskome jeziku subjekt izjavnih rečenica uvijek mora biti leksički izražen, pri njegovu premještanju na kraj rečenice njegovo upražnjeno mjesto popunjava neutralna zamjenica *it*.

(21) It is almost impossible **to find a seat on this bus**.

‘Gotovo je nemoguće **pronaći mjesto u ovom autobusu**.’

U engleskome takve rečenice mogu imati izražen i subjekt glagola u infinitivu, u obliku prijedloznoga izraza s prijedlogom *for* ‘za’ (22a), što u hrvatskome nije moguće, a moguća je i parafraza takve infinitivne surečenice finitnom (22b), što je jedina mogućnost u hrvatskome:

(22) a. **For your country to be neutral in this conflict** is out of the question.

‘Da tvoja zemlja bude neutralna u tom sukobu ne dolazi u obzir.’

(dosl. ‘Za tvoju zemlju biti neutralna u tom sukobu ne dolazi u obzir.’)

b. **That your country should be neutral in this conflict** is out of the question.

‘Da tvoja zemlja bude neutralna u tom sukobu ne dolazi u obzir.’

Engleski se od hrvatskoga razlikuje i po mogućnosti izražavanja prošlog vremena na infinitivu (engl. *tensed infinitive*) (23) te naglašavanja trajanja radnje uporabom tzv. trajnog ili progresivnog vida (engl. *progressive aspect*) (24).²⁸

(23) I am so pleased **to have found this jeans**.

‘Tako mi je drago što sam pronašla te traperice.’

²⁸ Engleski razlikuje dva gramatička vida: gotovi (engl. *perfect*) i trajni (engl. *progressive*). Mogu se kombinirati međusobno te s određenim glagolskim oblicima pri izražavanju sadašnjosti ili prošlosti. Trajni ili progresivni vid rabi se za naglašavanje trajanja, odnosno dinamičnosti neke radnje u trenutku govorenja, dok neprogresivni najčešće ima obilježje habitualnosti (usp. Greenbaum i dr. 1999: 55).

(24) What does it mean **to be dancing in your dreams**?

‘Što znači plesati u snovima?’

Na kraju ovog dijela spomenut ćemo apozicijske infinitivne surečenice, koje hrvatske gramatike ne spominju među apozicijskim dopunskim surečenicama, dok ih engleske gramatike navode. Silić i Pranjeković (2005: 355) apozicijskim surečenicama nazivaju isključivo nerestriktivne atributne rečenice, za razliku od restriktivnih atributnih, koje su po svojoj naravi odredbene (usp. Hudeček i Mihaljević 2019). Takve su surečenice uvijek odvojene zarezima, a odnose se na imenske riječi užega značenjskog opsega, često apstraktne, ali određene, npr. posvojnomo ili pokaznom zamjenicom. Ponavljamo primjer iz *Tablice 1*:

(25) Tvoja ideja, **graditi jeftine kuće**, zahtijeva mnogo novca.

‘Your idea, **to build cheap houses**, requires a lot of money.’

U engleskome apozicijske infinitivne surečenice mogu biti i restriktivne (usp. Greenbaum i dr. 1999: 375), a od atributnih se razlikuju po tome što mogu biti parafrazirane kopulativnim predikatom, odnosno predikatnom infinitivnom surečenicom, koju razmatramo u sljedećem odjeljku. Takve restriktivne surečenice u hrvatskome ne mogu sadržavati infinitiv, već umjesto njega dolazi postmodifikator, u službi kojega je padežni oblik ili prijedložno-padežni izraz, ili finitna surečenica (26).

(26) Your idea **to build cheap houses** requires a lot of money. > Your idea **is to build cheap houses**.

(dosl. *Tvoja ideja graditi jeftine kuće zahtijeva... > Tvoja je ideja graditi jeftine kuće.)

‘Tvoja ideja o gradnji jeftinih kuća / gradnje jeftinih kuća / da gradiš jeftine kuće zahtijeva mnogo novca.’

2.3. Predikatne infinitivne surečenice

Već je ranije spomenuto da se dopunske predikatne infinitivne surečenice, odnosno one u kojima bi infinitivna konstrukcija bila u službi surečenične dopune spon-skome glagolu, u hrvatskim gramatikama ne spominju kao mogućnost jer se takvi infinitivi tretiraju kao subjekti neovisno o svojem položaju (v. odjeljak 2.2.), dok engleski u kopulativnim konstrukcijama jasno (položajno) razlikuje subjekt, koji je izvan predikata, od subjektne dopune, koja je dio predikata.²⁹ U primjeru (27a) sin-

²⁹ Dopuna se u engleskome naziva subjektnom jer pobliže opisuje subjekt glavne rečenice i time dopunjuje njegovo značenje, a pojavljuje se uz spon-skog glagole, čiji je subjekt kakav apstraktni pojam (primjerice *ideja*, *izazov*, *cilj*, *plan*, *metoda* i sl.). Nešto su rjeđi nazivi predikatna dopuna (engl. *predicative complement*) te subjektno-predikatna dopuna (engl. *subject predicative complement*, v. Biber i dr. 2003),

tagma *our plan* na mjestu je subjekta, dok se ostatak rečenice smatra subjektom dopunom (engl. *subject complement*). U primjeru (27b) situacija je obrnuta, pa su i službe dijelova rečenice drukčije: infinitivna surečenica ima službu subjekta, dok je *our plan* dio imenskog predikata.

(27) a. Our plan is **to arrive by dawn**.

‘Naš je plan **stići do zore**.’

b. **To arrive by dawn** is our plan.

‘**Stići do zore**(,) naš je plan.’

Naime, engleski je jezik s vrlo malo fleksije i bez padežnog označavanja, pa mu je primarno sredstvo kodiranja odnosa u rečenici upravo položaj (su)rečeničnih dijelova. Takva je interpretacija primjenjiva i na rečenice poput (27) – u objema se nalaze infinitivne surečenice, ali s različitom funkcijom – predikatnom (27a) i subjektom (27b). Hrvatski je pak jezik s razvijenom fleksijom, odnosi se kodiraju (i) padežima, pa je red riječi u njemu relativno slobodan, što znači da bismo hrvatske infinitivne ekvivalente u (27) mogli smatrati sintaktički i značenjski istima, odnosno mogli bismo smatrati da se infinitivna konstrukcija (ili surečenica, u skladu s našim tumačenjem) u obama primjerima odnosi prema glavnoj surečenici kao što se subjekt odnosi prema (kopulativnome) predikatu (usp. i Silić i Pranjković 2005: 197, 331). To potvrđuju i parafraze finitnim surečenicama, usp. *Naš je plan da stignemo do zore*; *Da stignemo do zore*(,) *naš je plan*.

Valja ipak napomenuti kako obavijesna struktura hrvatskih rečenica, odnosno iskaza u primjerima tipa (27) nije posve jednaka – dalo bi se zaključiti i da infinitivna surečenica u (27a) govori (predicira) nešto o subjektu (*naš plan*) na razini identifikacije i atribucije. Subjekt *naš plan*, u značenjskom smislu nositelj identifikacije i atribucije, odnosno tema, u tom je slučaju topikaliziran i predstavlja poznatu informaciju sudionicima komunikacijskog čina, dok je infinitivna surečenica nova informacija, pa se nalazi na drugome mjestu u rečenici, odnosno na njezinu kraju (tzv. neoznačeni fokus). Primjer (27b) ne odgovara nužno samo na pitanje ‘Što je naš plan?’ već i na to što nam znači stići nekamo do zore (plan, uspjeh, mogućnost i sl.). Stoga nije posve bez uporišta smatrati kako položaj rečeničnih dijelova, čak i u jeziku sa slobodnim redom riječi kakav je hrvatski, može nositi određeno značenje na razini obavijesne strukture, koje se onda očituje u različitim službama tih dijelova. Takav bi pristup onda uvažavao postojanje ne samo subjektivnih već i predikatnih infinitivnih surečenica tog tipa.

a obilje naziva odražava kolebanje između toga je li važnije značenje te dopune, koje je usko povezano s izrazom na mjestu subjekta, ili činjenica da je sintaktički riječ o dijelu predikata.

U tom svjetlu pitamo se ima li temelja za razmatranje i predikatnih infinitivnih surečenica poput primjera (28), koji su pronađeni u korpusu *hrWaC*:

- (28) a. Čak je i parlament prestao s radom na taj dan – pa to je **za stat i plakati** nad sudbinom te države.
b. Ovaj tjedan mi je **za poludjeti** pa od druženja do daljnjeg na žalost ništa.
c. Otok je **za past na guzu** od ljepote.

Prijedložno-infinitivne konstrukcije obično se problematiziraju u okviru gramatičko-pravopisne norme i odstupanja od nje te se smatraju prijenosom iz stranih jezika, pa se sugerira njihova zamjena prijedložno-padežnim izrazom (npr. Frančić i Petrović 2013)³⁰, usp. *Što imate za popiti?* i *Što imate za piće?*; *Ostalo mi je dosta za ponoviti* i *Ostalo mi je dosta za ponavljanje*; *To je za plakati* i *To je za plakanje*, (28c) i *?Otok je za padanje na guzu od ljepote*). Dakako, moguće su i zamjene finitnom predikatnom surečenicom (*Otok je da nema ljepšega*) ili imenskom dopunom u službi predikata (*Otok je najljepši na svijetu*). Treba primijetiti da zamjena *za*-infinitiva (Vela 2019) prijedložno-padežnim izrazom često nije moguća³¹ ili je nezgrapna, dok zamjena prijedložno-infinitivne konstrukcije primjerice finitnom surečenicom često ne izražava isto značenje kao i ishodišna rečenica (zbog stilističkih, pragmatičkih ili afektivnih razloga). Možemo se stoga legitimno zapitati bi li u rečenicama (28) infinitivna konstrukcija bila predikatna surečenica ili predikatno ime jer infinitiv ni u okviru jednoga, ni u okviru drugoga dosad nije razmatran.³² Radi dosljednosti, ali i opravdanosti, zastupale bismo tezu o infinitivnim surečenicama predikatnoga tipa.

Sintaktičko-semantički status prikazanih subjektivnih i predikatnih surečenica blizak je po tome što nijedna od surečenica nema autonomno i cjelovito značenje, pa se glavna surečenica ne može osamostaliti, o čemu govore i Belaj i Tanacković Faletar (2017: 301–302) govoreći, doduše, o finitnim predikatnim surečenicama sindetskoga tipa. Takva nemogućnost „klauzalne emancipacije“ razvidna i kod analiziranih nefinitivnih asindetskih surečenica subjektivnog i predikatnog tipa proizlazi iz činjenice što se prvima na značenjskoj razini izriče nositelj identifikacije i atribucije, a drugima identifikacija i atribucija uz posredstvo sponorskoga glagola. Obavijest o

³⁰ Vela (2019: 62) smatra da bi svezu *za* + infinitiv valjalo nazivati „*za*-infinitivom“ te smatrati je vlastitim jezičnim obilježjem hrvatskog jezika i rezultatom njegova pravilnog jezičnog razvoja te ju deskriptivno (pr)opisati i normirati njezinu upotrebu“.

³¹ Nemogućnost zamjenjivanja prijedložno-padežnim izrazom u primjerima relevantnima za ovaj rad (28) primjećuje i Pranjeković (1993: 39), navodeći npr. *Ti si za ubiti*, **Ti si za ubijanje*, **Ti si da (se) ubiješ*, **Ti si takav da te treba ubiti*. Predmetnu svezu u tim i drugim primjerima autor naziva hrvatskim perifrastičnim supinom. O posljedičnom značenju sličnih konstrukcija vidi Vukojević (2008).

³² Anonimni recenzent ističe kako je Melvinger (1980: 231–323) razmatrala slične primjere kao predikatno ime, odnosno da infinitiv u njima nije poimala kao predikat zavisne surečenice.

tome proizlazi iz suodnosa sastavnica, nikako iz jedne od njih, što upućuje na visok stupanj značenjske međuovisnosti i integracije.

Poseban tip infinitivnih konstrukcija bili bi primjeri u kojima je *za*-infinitiv (Vela 2019) modifikator najčešće predikatnoga imena, npr. *Prvi dio filma obećava, solidan zaplet, a zadnja trećina je dosadna za poludjet*, gdje se infinitivnom konstrukcijom izriče gradacijsko značenje kakvo se obično izriče gradacijskim česticama tipa *vrlo*, *jako*, *izrazito*, *ekstra*, *brutalno* i sl. (v. Silić i Pranjković 2005: 255), usp. *Zadnja trećina filma je jako/vrlo/užasno dosadna*, s tom razlikom što se čestici zbog suznačnosti ne bi pripisala sintaktička služba, a infinitivu bi se mogla pripisati modifikatorska. *Za*-infinitiv često se javlja i na mjestu priloga u službi načinsko-količinskoga adverbijala, npr. *Zuji za poludjet*, *Peče za poludjet*, *Je li uobičajeno da već s 21 križa rasturaju za poludjet*, a postoje i primjeri gdje nema gradacijskog značenja, npr. *To je, svakako, za osudit(i)*.³³ Podrobnije razmatranje takvih infinitiva ostavljamo za drugu priliku.

2.4. Priložne (adverbijalne) infinitivne surečenice

Priložne (adverbijalne) infinitivne surečenice podudarne su u hrvatskome i engleskome, a iz primjera je razvidno da su takve rečenice moguće neovisno o tome je li riječ o onima s implicitnom kontrolom subjekta (29a) ili objekta (29b):

- (29) a. Došli smo **uzeti trofej**. – We have come **to take the trophy**.
b. Poslali su ga **kupiti kruh**. – They sent him **to buy bread**.

U obama jezicima takve se surečenice odnose prema osnovnoj surečenici kao što se priložna oznaka, odnosno adverbijalni dodatak odnosi prema predikatu, a po svojem su značenju takve surečenice namjerne ili finalne. Belaj i Tanacković Faletar (2020: 385, b. 300) ističu kako je značenje namjere zapravo prototipno značenje infinitiva jer je infinitiv na *-ti* porijeklom dativ za izražavanje cilja, a gramatikalizacija različitih oblika za izricanje namjere u infinitivu jedna od jezičnih univerzalija. Štoviše, iz toga prvotnoga značenja razvila su se ostala značenja infinitiva uz modalne i uzročne glagole te glagole neizravne percepcije (v. Haspelmath 1989). Značenje namjere Belaj i Tanacković Faletar (2020: 386) uzimaju kao jedino adverbijalno značenje koje se može kodirati infinitivom jer je kod adverbijalnih namjernih surečenica stupanj značenjske integracije osnovne i zavisne surečenice najviši, što je u odnosu na prethodno rečeno o predikatnim i subjektnim surečenicama pokazatelj specifičnosti infinitivnih surečenica i pravilnosti. Međutim, smatramo da se može govoriti i o njima bliskim uzročnim infinitivnim surečenicama na temelju primjera

- (30) Danas smo ponosni **vidjeti toliko ljudi**. – Today we are proud **to see so many people**.

3. Zaključak

U radu se donosi usporedna analiza infinitivnih konstrukcija u hrvatskome i engleskome jeziku, pri čemu se polazi od postavki u relevantnim gramatikama obaju jezika (npr. Greenbaum i dr. 1999, Biber i dr. 2003, Silić i Pranjeković 2005, Belaj i Tanacković Faletar 2020). U hrvatskim se gramatikama na temelju kriterija konceptualne odvojivosti radnja izrečenih ličnim i neličnim glagolom te mogućnosti preoblike finitnom surečenicom luči infinitiv u službi dopune faznome i modalnome glagolu u užem smislu od onoga u funkciji predikata zavisne izrične objektivne i subjektivne surečenice te adverbijalne (namjerne) surečenice (v. Belaj i Tanacković Faletar 2020). Stoga se u prvom dijelu rada razmatraju infinitivi kao dio složenoga predikata, odnosno kao dopune faznih i modalnih glagola. Pritom se uz kriterij konceptualne (ne)odvojivosti dviju radnji i podudaranja subjekata dvaju glagola bitnim smatra i kriterij značenjske ispražnjenosti, odnosno gramatikaliziranosti faznih i modalnih glagola te se ističe kako pojedine skupine suznačnih glagola nisu homogene jer neki modalni glagoli u užem smislu dopuštaju uz sebe samo infinitiv, dok drugi mogu imati dopunu u vidu finitne surečenice, a slično je i s faznim glagolima te modalnim glagolima u širem smislu, gdje možemo razlikovati fazne i modalne glagole koji su rezultat desemantizacije, odnosno gubljenja izvornog leksičkog značenja, od onih koji zadržavaju svoje leksičko značenje. Uz problematiziranje značenjskih i sintaktičkih obilježja suznačnih glagola koji uz sebe mogu imati infinitivnu dopunu, rad nudi finiju razdiobu kontinuuma službi infinitivnih konstrukcija s tim glagolima.

Drugim dijelom rada obuhvaćena je usporedna analiza infinitiva u službi predikata zavisne surečenice objektnoga, subjektnoga, predikatnoga, adverbijalnoga i atributnoga, odnosno apozicijskoga tipa. Dok se infinitiv u engleskome uvijek tumači na razini hipotakse, u hrvatskome se na toj razini razmatra tek u okviru recentnih istraživanja. Stoga se u ovom dijelu rada raspravlja o osobitostima surečenica s predikatom u infinitivu. Objektivne surečenice, i to izrične i upitne, analiziraju se u svjetlu epistemičke i efektivne usidrenosti, implicitne kontrole subjekta i tzv. glagola kontrole, a kao zanimljiva razlika ističe se činjenica da nefinitne surečenice s infinitivom u službi predikata u hrvatskome češće čine glagoli s kontrolom subjekta, dok su u engleskome to podjednako često i glagoli s kontrolom objekta. U okviru pristupa objektnim surečenicama upućuje se i na atributne infinitivne surečenice. Kada je riječ o subjektnim surečenicama, analiziraju se konstrukcije čija generičnost, tj. općenitost proizlazi iz bezličnosti glagola u službi predikata surečenice. Pristup nefinitnim subjektnim surečenicama otvara mogućnost zornije analize statusa

glagola u infinitivu i njegovih dopuna nego što je to moguće kada mu se pristupi kao subjektu na razini jednostavne rečenice (usp. Silić i Pranjeković 2005). U okviru analize subjektnih rečenica daje se uvid u tzv. postponirani subjekt u engleskome, a usporednom analizom utvrđeno je da u obama jezicima postoje i apozicijske infinitivne surečenice. One su u hrvatskome nerestriktivne, tj. izražavaju dodatnu informaciju, zbog čega se nazivaju i dopunskima (usp. Hudeček i Mihaljević 2019). U engleskome mogu biti i restriktivne. Daljnjom analizom pokazalo se da red riječi u okviru obavijesnoga ustroja može biti važan kriterij određivanja surečenične funkcije, zbog čega razmatramo može li jedan tip infinitivnih konstrukcija biti i subjektnoga i predikatnoga tipa. Postojanje infinitivnih surečenica predikatnoga tipa potvrđuju i dopune kopulativnim glagolima u obliku *za*-infinitivne konstrukcije. Kako su i subjektne i predikatne surečenice dopune kopulativnome glagolu, zaključak je da nijedna surečenica nema cjelovito značenje, nego se obavijest o identifikaciji i atribuciji izriče neraskidivim suodnosom sastavnica. Značenjska međuovisnost i integracija sastavnica hipotaktičke strukture potvrđena je u obama jezicima i u infinitivnim adverbijalnim surečenicama kojima se izriču namjera i uzrok.

Literatura

- Barić, Eugenija i dr. ⁴2005. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belaj, Branimir; Tanacković Faletar, Goran. 2017. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga druga: Sintaksa jednostavne rečenice*. Zagreb: Disput.
- Belaj, Branimir; Tanacković Faletar, Goran. 2020. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika. Knjiga treća: Sintaksa složene rečenice*. Zagreb: Disput.
- Biber, Douglas; Conrad, Susan; Leech, Geoffrey. ²2003. *Longman Student Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.
- Chomsky, Noam. 1986. *Barriers*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Đorđević, Miloje. 1983. Die Modalitätsverben im Deutschen und Serbokroatischen. U Đorđević, Miloje; Engel, Ulrich; Mikić, Pavao (ur.), *Verbalphrase und Verbvalenz. Untersuchungen zur deutsch-serbokroatischen kontrastiven Grammatik*, 129–196. Heidelberg: Julius Groos Verlag.
- Florschütz, Josip. ³1916. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Trošak i naklada Kr. Hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade.
- Frančić, Andela; Petrović, Bernardina. 2013. *Hrvatski jezik i jezična kultura*. Zapresić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“.
- Gnjatović, Tena; Matasović, Ranko. 2013. Some observations on verbs with obligatory control in Croatian. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 39(2). 405–422.
- Greenbaum, Sidney; Quirk, Randolph; Leech, Geoffrey; Svartvik, Jan. ¹³1999. *A Student's Grammar of the English Language*. Harlow: Longman.
- Haspelmath, Martin. 1989. From purposive to infinitive. *Folia Linguistica Historica* 10(1–2). 287–310.
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2019. Podjela i nazivlje zavisnosloženih rečenica u novijim hrvatskim gramatikama. *Rasprave* 45(2). 437–471.

- Huddleston, Rodney; Pullum, Geoffrey K. 2002. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katičić, Radoslav. 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Nakladni zavod Globus.
- Ljubešić, Nikola; Klubička, Filip. 2014. {bs, hr, sr} wac-web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian. U Bildhauer, Felix; Schäfer, Roland (ur.), *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, 29–35. Göteborg: Association for Computational Linguistics.
- Melvinger, Jasna. 1980. *Sintaksa i semantika infinitiva u suvremenom hrvatskom književnom jeziku*. Doktorska disertacija, Osijek: Pedagoški fakultet.
- Mihaljević, Milan. 2009. The Structure of Complements of Verbs of Perception in Croatian. U Franks, Steven; Chidambaram, Vrinda; Joseph, Brian (ur.), *A Linguist's Linguist: Studies in South Slavic Linguistics in Honor of E. Wayles Browne*. Bloomington: Slavica Publishers, 317–353.
- Mrazović, Pavica; Vukadinović, Zora. 1990. *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Dobra vest.
- Nazalević Čučević, Iva; Belaj, Branimir. 2018. Sintaktičko-semantički status egzistencijalnih glagola *biti*, *imati* i *trebati*. *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 42(62). 179–204.
- Palmer, Frank R. 1988. *The English Verb*. London: Longman.
- Peti, Mirko. 1979. *Predikatni proširak*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Postal, Paul. 1974. *On raising: One rule of English grammar and its theoretical implications*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Pranjeković, Ivo. 1993. *Hrvatska skladnja: Rasprave iz sintakse hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Rosenbaum, Peter S. 1965. *The grammar of English predicate complement constructions*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Samardžija, Marko. 1986. Modalni glagoli. *Jezik* 34. 17–23.
- Silić, Josip; Pranjeković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Stalnaker, Robert. 1973. Presuppositions. *Journal of Philosophical Logic* 2. 447–457.
- Taylor, John R. 2002. *Cognitive Grammar*. New York: Oxford University Press.
- van Riemsdijk, Henk C.; Williams, Edwin. 1986. *Introduction to the Theory of Grammar*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Vela, Jozo. 2018. *Sintaksa infinitiva i supina u hrvatskome crkvenoslavenskome jeziku*. Doktorska disertacija. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Vela, Jozo. 2019. Hrvatski *za*-infinitiv: izvanjsko posuđivanje ili unutarnji jezični razvoj. *Fluminensia* 31(1). 61–83.
- Vukojević, Luka. 2008. Infinitivne posljedične konstrukcije. *Rasprave* 34. 449–462.
- Warner, Anthony R. 1993. *English Auxiliaries: Structure and History*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zovko Dinković, Irena; Nazalević Čučević, Iva. 2024. Status nefinitnih oblika u hrvatskome i engleskome jeziku. U Birtić, Matea (ur.), *SARGADA: Rješenja i izazovi. Zbornik priloga s okrugloga stola* Arguments and adjuncts: Solutions and some illusions. Zagreb: Institut za hrvatski jezik.

SYNTACTIC AND SEMANTIC STATUS OF INFINITIVE CONSTRUCTIONS IN CROATIAN AND ENGLISH

The paper presents the results of a comparison of infinitive constructions in Croatian and English by referring primarily to the grammar of Silić and Pranjković (2005) and Belaj and Tanacković Faletar (2020) for Croatian, and Greenbaum et al. (1999) and Biber et al. (2003) for English. The paper approaches the problem in question systematically by examining the syntactic and semantic criteria for distinguishing between the infinitive as a predicate of a non-finite complement clause on the one hand and a sentence element on the other (for instance, the lexical part of a complex verbal predicate or the subject) (cf. also Zovko Dinković and Nazalević Čučević 2024). The paper also considers some infinitival complement clauses that have not been explicitly mentioned in Croatian so far. These include infinitival clauses with the function of predicative complement, as well as those that function as attributive and appositional clauses. When determining the syntactic and semantic status of these clauses, we primarily apply functional criteria. We compare Croatian examples with the English ones to highlight the similarities and differences in the approach to the semantic and syntactic analysis of constructions with the infinitive. By relying on semantic criteria, the paper proposes a more elaborate arrangement of verbs along the continuum of syntactic functions of infinitive constructions found alongside these verbs. As the aforementioned authors also note that their review is not complete, our analysis attempts to point out areas that may be improved, thus contributing to the completeness of the description of the infinitive in Croatian.

Keywords: infinitive, predicate, complement clauses, Croatian, English

Adrese autorica:

Irena Zovko Dinković

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

izovko@m.ffzg.hr

Iva Nazalević Čučević

Filozofski fakultet

HR – 10 000 Zagreb, Ivana Lučića 3

inazalev@m.ffzg.hr